

- Wilson-Rich, N., M. Spivak, N.F. Fefferman & P.T. Starks, 2009. Genetic, individual, and group facilitation of disease resistance in insect societies. - *Annual Reviews of Entomology* 54: 405-423.
- Winfree, R., R. Aguilar, D.P. Vazquez, G. LeBuhn & M.A. Aizen, 2009. A meta-analysis of bee responses to anthropogenic disturbance. - *Ecology* 90 (8): 2068-2076.
- Wolf, H., 2009. Professor em. Dr. László Móczár zum 95. Geburtstag. - *BembiX* 29: 2-13.
- Wolf, H., M. Sorg, W. Stenmans & H. Schwan, 2009. Wegwespen (Hymenoptera: Pompilidae) der westlichen Paläarktis bearbeitet von Heinrich Wolf 1948-2008. - *Mitteilungen entomologischen Verein Krefeld*, Vol 3: 396 p.
- \* Xu, H. & O. Tadauchi, 2009. A revision of the subgenus *Leucandrena* of the genus *Andrena* of eastern Asia (Hymenoptera: Apoidea: Andrenidae). - *Zootaxa* 2145: 36-46.
- \* Xu, H. & O. Tadauchi, 2009. The subgenus *Melandrena* of the genus *Andrena* of Eastern Asia (Hymenoptera, Andrenidae). - *J. Fac. Agr., Kyushu Univ.* 54 (1): 109-122.
- Yokoi, T. & K. Fujisaki, 2009. Recognition of scent marks in solitary bees to avoid previously visited flowers. - *Ecol. Res.* 24: 803-809.
- Zanette, L. & J. Field, 2009. Cues, concessions, and inheritance: dominance hierarchies in the paper wasp *Polistes dominulus*. - *Behavioral Ecology* 20 (4): 773-780.
- Zayed, A., 2009. Bee genetics and conservation. - *Apidologie* 40: 237-262.

## Boekbespreking: Identification atlas of the Vespidae (Hymenoptera, Aculeata) of the northeastern nearctic region

Theo Peeters

Op zoek naar genitaaltekeningen of -foto's van het genus *Ancistrocerus* (muurwespen) op internet stuitte ik onlangs op deze publicatie van Matthias Buck et al. (2008). Ze verscheen in een 'journal' maar als je het geheel bekijkt heeft het meer de omvang van een dik boek.

Het is een zeer degelijke bewerking van 98 soorten van de familie Vespidae (plooiwingswespen) van het noordoosten van Noord-Amerika, waaronder 21 soorten nieuw voor Canada.

Maar waarom bespreek je hier een boekwerk van de andere kant van de wereld? Welnu, omdat de kwaliteit

hoog is en er tevens uit deze regio maar liefst 11 soorten in staan die ook in ons land voorkomen. Het boekwerk bestaat grofweg uit 3 onderdelen. Het begint met een algemene inleiding waarin uitgebreid wordt stilgestaan bij de morfologie, niet met behulp van tekeningen maar allemaal aan de hand van foto's van collectiedieren. Dit is ook meteen het meest opvallende 'nieuwje' in deze publicatie, namelijk dat alle onderdelen en kenmerken van wespen met pijlen of strepen aangewezen worden op foto's. Er staan slechts 8 tekeningen van kaken en onderdelen van het mannelijk genitaal in het hele boekwerk, maar wel meer dan 1000 foto's! En dat maakt de uitgave afwijkend en laat, ondanks de insectenspelden op de foto's, bij mij een ietwat levendiger indruk na op m'n netvlies. Op het eind van de inleiding wordt de biologie van plooiwingswespen samengevat. Daarna volgt een hoofdstuk met volledig door foto's geïllustreerde determinatiesleutels tot 4 subfamilies, 18 genera en 98 soorten.

En het derde deel van het boekwerk, en tevens het meest uitgebreide, behandelt de genera en soorten. Er worden 98 soorten uit vier subfamilies beschreven: Eumeninae (67 soorten), Masarinae (1 soort), Polistinae (13 soorten) en Vespinae (17 soorten). Daaronder, zoals gezegd, ook 11 soorten die in ons land zijn aangetroffen, nl. *Ancistrocerus antilope*, *A. gazella* en *A. parietum*, *Polistes dominula*, *Dolichovespula adulterina* en *D. norvegica*, *Vespa crabro*, *Vespula austriaca*, *V. germanica* en *V. vulgaris*. Vijf van deze soorten zijn geïntroduceerd vanuit Europa. Per soort wordt de herkenning van de soort, de variatie, de verspreiding en biologie besproken. Tijdens de voorbereiding van dit werk werden zes nog niet beschreven soorten aangetroffen, die elders uitgebreider beschreven gaan worden.

Wanneer ik een dergelijk boekwerk 'scan' worden er bij mij een aantal 'zinnen geraakt' waarvan ik er hier een aantal op som.

Opvallende 'weetjes' die ik uit dit werk heb gehaald zijn o.a.: we spreken niet meer van *Polistes dominulus* maar van *P. dominula*. De 'cephalic foveae', bij ons kruingroeven genoemd, op de kop van Eumeninae (o.a. bij *Stenodynerus* en *Symmorphus*) komen niet alleen bij de vrouwtjes maar ook bij de mannetjes voor. Nieuwe morfologische kenmerken die in dit werk genoemd worden en die we voor de Eumeninae in Nederland een keer zouden moeten controleren op hun belang voor het onderscheiden van soorten zijn: de kruingroeven, de relatieve lengte van de basale antennenleden (3 antennenlid), de 'costal scale' en de beharing van de femora van voor- en achterpoten. Een vraag die is komen bovendrijven: zijn er uit ons land dieren gemeld met een afwijkende kaak- en clypeusbouw die wijzen op 'oplomerocephalie'? Dit begrip kon ik in de index van onze wespenatlas uit

2004 niet terugvinden. Het duidt op een vervorming, een diepe uitholling van de kaak tussen tand 2 en 3 gecombineerd met een diepere uitholling van de clypeus, bij mannetjes van *Ancistrocerus* (zie foto).



Een herziening van de Jeugdbondstabel voor de plooiwesp in ons land is gewenst. En op het bijen, wespen en mierenforum van waarnemingen.nl staan al diverse zeer fraaie foto's van detailkenmerken en habitus. Wie gaat er mee aan de slag om een rijk geïllustreerde determinatietabel voor de Vespidae in Nederland te maken? Het lijkt me, na het bijenboek, een heerlijke klus en ik kan eigenlijk niet wachten om alvast wat ballonnetjes los te laten...!

Buck, M., S.A. Marshall & D.K.B. Cheung, 2008. Identification atlas of the Vespidae (Hymenoptera, Aculeata) of the northeastern nearctic region. - Canadian Journal of Arthropod Identification 5: 1-492. Zelf te downloaden via:  
[http://www.biology.ualberta.ca/bsc/ejournal/bmc\\_05/bmc\\_05.html](http://www.biology.ualberta.ca/bsc/ejournal/bmc_05/bmc_05.html)

N.B.: Overigens verscheen in hetzelfde tijdschrift als deel 3 een tabel tot de 39 bijengenera van het oosten van Canada (Packer et al. 2007).

## Boekbespreking: Spider-hunting wasps of Poland

Hans Nieuwenhuijsen

Bogdan Wisniowski heeft in het Engels een monografie geschreven over de Poolse Pompilidae. In zijn dankwoord vermeldt hij de belangrijke rol, die Jane van der Smitten gespeeld heeft bij het tot stand komen van dit boek. Helaas is Jane om persoonlijke

redenen gestopt met de spinnendoderstudie en heeft haar belangrijke collectie verkocht. Tot nu toe wisten we niet aan wie? In het boek lezen we dat de koper het Upper Silesia Museum in Bytom, een plaats niet ver van Krakow, is geweest. Dat is goed om te weten, want het is een belangrijke referentiecollectie.

Terug naar het boek.

De morfologie wordt behandeld aan de hand van mooie SEM opnamen van de verschillende lichaamsdelen met daarbij de namen. In dit boek wordt de biologie summier behandeld.

Er zijn ook tabellen opgenomen: eerst tot op genus en, voordat ieder genus behandeld wordt, een summier tabel tot op soort. Het grootste deel van het boek bestaat uit een beschrijving van elke soort, een verspreidingskaart en een fenogram, vergelijkbaar met de opbouw van onze "Wespen en mieren van Nederland".

Een interessante bijlage vermeldt de biotooppreferenties van de Poolse spinnendoders. Het is een belangrijke monografie op het gebied van de Pompilidae studie.

Wisniowski, B., 2009. Spider-hunting wasps (Hymenoptera: Pompilidae) of Poland. - Ojców National Park, 432 p. ISBN 8360337154. Prijs: € 69, exclusief verzendkosten.



### Spider-hunting wasps (Hymenoptera: Pompilidae) of Poland